

**REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE I KRIŽEVCIMA**

Specijalistički diplomski stručni studij
Poljoprivreda/Menadžment u poljoprivredi

Usmjerenje: *Menadžment u poljoprivredi*

Marko Jazvić, bacc. Trenerske struke.

**Socio –ekonomska ograničenja integrirane i ekološke
proizvodnje na području Grada Zagreba**

Završni specijalistički diplomski stručni rad

Povjerenstvo za obranu i ocjenu završnog rada:

1. prof. dr. sc. Ivo Grgić, predsjednik povjerenstva i član
2. dr. sc. Kristina Svrznjak, prof.v.š, mentor i član
3. dr. sc. Želimir Vukobratović, prof.v.š., član

Križevci, srpanj 2015.

PODACI O RADU

Završni specijalistički diplomski stručni rad izrađen je na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima pod mentorstvom dr. sc. Kristine Svržnjak.

Rad sadrži:

- 35 stranica
- 10 grafikona
- 3 slika
- 23 navoda literature.

Velika hvala nastavnicima Visokog gospodarskog učilišta Križevci na svekolikoj pomoći tijekom studija. Hvala svim prijateljima koji su imali razumijevanje za moje „tegobe“ u vrijeme studiranja, posebno prof. dr. sc. Ivi Grgiću koji me je nebrojeno puta podsjećao na postavljeni cilj i zbog kojega sam često „imao nečistu savjest zbog (ne)učinjenog“.
Ipak, najveća zahvala ide mojoj obitelji, supruzi Marijani te sinovima Mislavu i Marjanu

Sadržaj:

1. UVOD	5
1.1. Cilj i svrha istraživanja	6
1.2. Hipoteza	6
2. PREGLED LITERATURE	7
3. MATERIJAL I METODE ISTRAŽIVANJA	14
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	15
4.1. Ekološka i integrirana proizvodnja u svijetu i hrvatskoj	16
4.1.1. Promjene u Svijetu	16
4.1.2. Stanje u Hrvatskoj	17
4.2. Neka obilježja uzorka	18
4.3. Promjene u poljoprivrednoj proizvodnji i primjena agrokemikalija	19
4.4. Ekološka i integrirana proizvodnja – mogućnosti i očekivanja	21
5. ZAKLJUČAK	25
6. LITERATURA	26
7. PRILOG	28
SAŽETAK	32
ABSTRACT	33
POPIS KRATICA	34
ŽIVOTOPIS	<i>Error! Bookmark not defined.</i>

1. UVOD

Suvremeni potrošači su vrlo zabrinuti za sigurnost i kvalitetu kupljenih prehrambenih proizvoda (Kuhar, Juvančić, 2010). Oni sve više pažnje polažu na prehranu, zdravlje i kvalitetu hrane koju jedu (Gil et al., 2000., Latacz-Lohmann, Foster, 1997). Uz to, potrošači su pažljiviji prema životnom prostoru te su i svjesniji utjecaja poljoprivredne proizvodnje na okoliš. Te spoznaje su pridonijele rastućoj potražnji za hranom iz nekonvencionalnih načina proizvodnje s manjim negativnim utjecajem na okoliš (Chinnici et al., 2002).

Dio proizvodnih površina na području Grada Zagreba, zbog potrebe očuvanja podzemlja (tzv. vodno zaštićena područja), pogodan je jedino za ekološku poljoprivredu (Grgić 2013).

Povećanje broja proizvođača i poljoprivrednih površina pod ekološkom i integriranom proizvodnjom izazov je za mnoge sudionike prehrambenog lanca (Grgić, Zrakić, Georgijevski 2014). Zbog toga je želja povećati broj proizvođača ekoloških proizvoda koji bi se ponudili na lokalnom, dohodovno izdašnom tržištu.

Nakon konvencionalne, ekološka i integrirana poljoprivreda sve su značajnije kako kod potrošača tako i kod proizvođača.

Potrošači zabrinuti za svoje zdravlje, posebno oni dohodovno izdašniji, sve su skloniji kupovini proizvoda iz nekonvencionalne proizvodnje ili čak sami pokušavaju jedan dio proizvesti (primjer gradskih vrtova Zagreba).

Proizvođači sve više shvaćaju svoju ne samo proizvodno/ekonomsku ulogu nego i odgovornost za zdravlje potrošača.

Grad Zagreb je i potencijalno značajan potrošač tako proizvedenih proizvoda i prerađevina naročito u ustanovama pod gradskom nadležnošću (vrtići, škole, bolnice i sl.).

Ekološka proizvodnja zahtijeva višu razinu znanja proizvođača i samih potrošača. Ekološka poljoprivreda zahtijeva i sve veću angažiranost kontrolnih sustava. Cijena na ekološki način proizvedenih proizvoda je viša nego iz konvencionalne proizvodnje te je namijenjena i određenom, manjem segmentu potrošačkog tržišta.

Da bi se potakla ekološka i integrirana proizvodnja nužno je istražiti osnovne društveno-ekonomske i proizvodne pretpostavke na potencijalnom proizvodnom području. Na statistički prihvatljivom uzorku poljoprivrednih proizvođača istraženo je, između ostalog:

1. poznavanje ekološke i integrirane proizvodnje od strane proizvođača;

2. voljnost ulaska u ovaj projekt;
3. pretpostavke koje bi se morale ispuniti za ulazak u projekt;
4. ograničenja i prepreke koje očekuju ako uđu u projekt.

1.1. Cilj i svrha istraživanja

Svrha istraživanja je istražiti mogućnosti poljoprivredne proizvodnje na zaštićenim područjima, a cilj rada je da se utvrde mogućnosti i ograničenja za integriranu i ekološku poljoprivrednu proizvodnju na vodozaštitnom području Grada Zagreba i to posebno sa stajališta poljoprivrednika.

1.2. Hipoteza

U istraživanju se pošlo od pretpostavke da je ekološka i integrirana proizvodnja na vodozaštitnom području Grada prihvatljiv tehnološki oblik za većinu poljoprivrednih proizvođača na tom području, ali da bi se relativno mali dio i uključio u taj projekt.

2. PREGLED LITERATURE

Usprkos globalnoj gospodarskoj krizi, svjetska potražnja za ekološkim proizvodima je i dalje u porastu¹. Prema procjenama Organic Monitor-a (The World of Organic Agriculture, 2013) prodaja ekološke hrane i pića u 2011. godini je dosegla gotovo 63 milijarde US dolara, što predstavlja povećanje od 170% u odnosu na 2002. godinu. Glavnina potražnje za ekološkim proizvodima (oko 90%) je koncentrirana u Sjevernoj Americi i Europi (najviše u Njemačkoj i Francuskoj). Najveća potrošnja po stanovniku je zabilježena u Švicarskoj (177 eura), Danskoj (162 eura) i Luxemburgu (134 eura). Ukupna prodaja ekoloških proizvoda u Europi je u 2011. godini iznosila oko 21,5 milijardi eura, što predstavlja povećanje od 9% u odnosu na prethodnu godinu. Vrijednosno, najznačajnije eko-tržište u Europi je njemačko (promet od 6,6 milijardi eura), a za njim slijede francusko (3,8 milijardi eura) i tržište Velike Britanije (1,9 milijardi eura).

U usporedbi sa 2009., prodaja ekoloških proizvoda u Njemačkoj je porasla za 20 % u 2010. Voće, povrće i krumpiri su ukupno bili najvažnija skupina proizvoda ostvarujući 26,7% ukupnog prihoda od prodaje eko hrane u Njemačkoj. Dok je ista skupina proizvoda ostvarila 10,4% od ukupne prodaje konvencionalnih proizvoda. Slična situacija je zabilježena i u prodaji jaja. Prihodi od prodaje eko jaja iznosili su 8,9% ukupnih prihoda od prodaje eko proizvoda u 2010., a prihodi od prodaje konvencionalnih jaja iznosili su samo 2,2% od ukupnih prihoda ostvarenih prodajom konvencionalne hrane (Schmidt, 2012).

Povećanu potražnju za ekološkim proizvodima prati i povećana ponuda. Prema posljednjim podacima FiBL-IFOAM istraživanja (The World of Organic Agriculture 2013) u 2011. godini se ekološka proizvodnja odvijala na 37,2 milijuna ha svjetskih površina (nešto manje od 1% svih poljoprivrednih površina). Od ukupnih površina pod ekološkom proizvodnjom 29% otpada na Europu, pri čemu je udio eko-poljoprivrednih površina u ukupnim poljoprivrednim površinama u Europi 2,2%, a u EU 5,4% i u stalnom je porastu. Najveće površine u Europi imaju Španjolska (1,6 milijuna ha), Italija (1,1 milijun ha) i Njemačka (1 milijun ha).

Slično tržišnim trendovima vezanim uz ekološku poljoprivredu, povećava se i proizvodnja usjeva u integriranom sustavu uzgoja u EU.

Integrirana proizvodnja je sustav uzgoja koji podrazumijeva uravnoteženu primjenu agrotehničkih mjera uz uvažavanje ekonomskih, ekoloških i toksikoloških čimbenika pri

¹ Pregled literature preuzet, uz odobrenje autora, iz Grgić, I. i sur. 2014.

čemu se kod jednakog ekonomskog učinka prednost daje ekološki i toksikološki prihvatljivijim mjerama

Za uspjeh eko i/ili poduzetništva vezanog uz integriranu poljoprivrednu proizvodnju potrebna su temeljita znanja o tržištu, te posebice znanja o potrošačima takvih proizvoda. Poznavanjem kupovnog ponašanja, kao i varijabli koje na to ponašanje utječu moguće je prilagoditi ponudu odnosno elemente marketinškog spleta potrošačkim zahtjevima, njihovim željama i potrebama.

Do sada su provedena brojna istraživanja koja su imala za cilj objasniti stavove i kupovne motive potrošača, kao i ograničenja za takvu potrošnju. Istraživanja su pokazala da potrošači imaju u pravilu pozitivan stav o ekološkim proizvodima, a glavni motivi za kupnju ekoloških proizvoda su očekivana zdravstvena korisnost od takve hrane, briga za okoliš, privlačnost novih i modernih proizvoda te potraga za ukusnijim proizvodima (Roitner-Schobesberger et al., 2008, Tsakiridou et al. 2008). Potrošači percipiraju eko proizvode kao „zdrave“, „prirodne“ i „sigurne“ proizvode (Zakowska-Biemans, 2004).

Glavna ograničenja za kupnju ekološke hrane su cijene takvih proizvoda, nedostupnost ekoloških proizvoda na tržištu te nedostatno znanje potrošača o ekološkom načinu proizvodnje (O'Donovan, McCarthy, 2002; Hill and Lynchehaun, 2002; Magnusson et al., 2001; Gil et al., 2000; Gendall et al., 1999; Pearson, 2001, Roitner-Schobesberger et al., 2008, Zakowska-Biemans, 2004). Osim toga, značajnu ulogu može imati i navika (Magnusson et al., 2001), odnosno potrošači nisu naviknuti na kupnju ekoloških proizvoda, te usprkos pozitivnim stavovima o takvim proizvodima relativno rijetko kupuju ekološke proizvode.

Ograničenja na tržištu ekološke hrane dolaze i s proizvodne strane. Visoki troškovi proizvodnje, posebice troškovi rada, nedovoljno znanje i problemi u konverziji s konvencionalne na ekološku proizvodnju ograničavanju brže povećanje ponude ekoloških proizvoda (comp. Stefanic et al., 2001; Gil et al., 2000). Nadalje, ekološka hrana ima izražen sezonski karakter, te dostupnost, asortimana i cijena tih proizvoda može značajno varirati između godišnja doba (Squires et al., 2001). Ispitanici iz Hrvatske općenito imaju pozitivne stavove o eko hrani; smatraju ih zdravijim, kvalitetnijim, sigurnijim, pa i ukusnijim od konvencionalnih proizvoda te ekološku proizvodnju percipiraju kao proizvodnju koja ne šteti okolišu i koja pazi na dobrobit životinja (Cerjak i sur. 2010, Radman 2005).

Zdravstveni učinak eko proizvoda i briga za okoliš su najvažniji motivi kupnje eko proizvoda za domaće potrošače, pri čemu ni dobrobit životinja kao motiv nije manje značajan (Cerjak i sur., 2010)

Hrvatski potrošači, međutim, smatraju ekološke proizvode relativno skupim, s kratkim rokom trajanja i često nedovoljno privlačnog izgleda (Radman, 2005). Osim toga, domaći potrošači nisu niti dovoljno upoznati s ponudom eko proizvoda te nisu jako zadovoljni postojećom ponudom i brojem prodajnih mjesta eko proizvoda (Cerjak i sur., 2010). Međutim, potrošači eko proizvoda su jako zadovoljni kvalitetom eko proizvoda koji se nude na tržištu, posebice proizvoda koje kupuju izravno od proizvođača. Asortiman proizvoda, posebice u specijaliziranim trgovinama je zadovoljavajući prema ocjenama potrošača.

Prema najnovijem istraživanju iz 2013. godine (Tvornica istraživanja, 2013) većina hrvatskih potrošača eko proizvoda kupuje eko proizvode na mjesečnoj bazi (46%), dok je nešto manji udio onih koji kupuju eko proizvode na tjednoj bazi (32%). Uglavnom se kupuju svježi ekološki prehrambeni proizvodi (najčešće voće i povrće), a znatno manje eko- prerađevine. Najznačajniji prodajni kanali za eko proizvode su supermarketi, a manje značajne su specijalizirane trgovine i izravna kupnja od proizvođača.

Integrirana proizvodnja je određena „Pravilnikom o integriranoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda²“.

Pravilnik „uređuje sustav integrirane proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, način i uvjeti upisa u Upisnik proizvođača u integriranoj proizvodnji, nadzor nad integriranom poljoprivrednom proizvodnjom, označavanje, sadržaj, veličina i izgled znaka integrirane proizvodnje i stavljanje na tržište integriranih proizvoda te druga pitanja značajna za provođenje ovoga sustava“.

Detaljnije se daju definicije odnosno pojašnjenja što je »integrirana proizvodnja poljoprivrednih proizvoda“, „integrirana zaštita bilja“, „proizvođač u integriranoj proizvodnji“ te „poljoprivredni proizvod iz integrirane proizvodnje“.

Integrirana proizvodnja moguća je u području ratarstva, povrćarstva, voćarstva i vinogradarstva, a preduvjet je da se potencijalne površine nalaze u ARKOD sustavu.

Tijekom proizvodnje moraju se poštivati Tehnološke upute za integriranu proizvodnju koje propisuje i objavljuje Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske. Upute se donose jednom godišnje zbog uvažavanja nastalih tehnoloških ali i zakonskih promjena odnosno regulativa.

Svi (fizičke i pravne osobe upisane) koje se žele baviti integriranom proizvodnjom moraju se upisati u Upisnik proizvođača u integriranoj proizvodnji. Da bi se stekli uvjeti za upis zahtjevnika mora „obavljati poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu

² Više u NN br. 137, 2012

upisanom u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava“, poljoprivredne površine moraju biti zabilježene u ARKOD sustav, mora biti obavljen stručni nadzor te podnosnik zahtjeva treba biti upoznat s propisima i pravilima integrirane proizvodnje.

O proizvođaču se vode osnovni podaci za što služe upisni broj proizvođača, naziv i sjedište odnosno ime i prezime vlasnika, prebivalište, osobni identifikacijski broj (OIB), matični identifikacijski broj poljoprivrednog gospodarstva, vrsta proizvodnje te površina (ha).

Integrirana proizvodnja „podliježe stručnom nadzoru kojeg provodi Poljoprivredna savjetodavna služba“ i koja obuhvaća kontrolu na terenu najmanje jednom godišnje kod svih proizvođača u vrijeme vegetacije i kontrolu vođenja evidencije kod svih proizvođača.

Lokacija: Savjetodavna služba > Prijava

Prijava

Osnovne informacije o gospodarstvu

* Naziv: Terra

* OIB: 03158748700

* MIBPG: 2147483647

Lokacija

* Županija: Osječko-baranjska

* Adresa: Vijenac I. Meštrovića 98

* Mjesto: Osijek

* Poštanski broj: 31000

Kontakt informacije

* Telefon: 0989244296

* Mobilni: 0989244296

Slika 1 Primjer prijave za stručni nadzor integrirane proizvodnje

Izvor: NN 2014.

Ukoliko je poljoprivredna proizvodnja u skladu sa Tehnološkim uputama Nadzorno tijelo izdaje potvrdu te to „daje pravo proizvođaču da poljoprivredni proizvod može označiti riječima »poljoprivredni proizvod iz integrirane proizvodnje« i označiti ga znakom integrirane proizvodnje.

Slika 2 **Znak integriranog proizvoda**

Izvor: Isti kao za sliku 1

Potvrda vrijedi jednu godinu.

Međutim i sam proizvođač je obavezan voditi evidenciju o integriranoj proizvodnji od početka proizvodnje do prodaje tj. sve elemente tehnološkog procesa (inputi i zahvati). Zbog čestih promjena u tehnologiji „svake godine proizvođači trebaju prisustvovati predavanjima o integriranoj poljoprivrednoj proizvodnji i predavanjima vezanim uz tu proizvodnju u trajanju od 5 sati te za to dobiti odgovarajuću potvrdu“, a edukaciju provodi Poljoprivredna savjetodavna služba i druge znanstvene i stručne institucije.

Ekološka proizvodnja također je uređena Pravilnikom pri čemu su uvjeti za proizvođače još rigorozniji. Pravilnikom o ekološkoj proizvodnji propisane su „zadaci ministarstva nadležnog za poljoprivredu (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) za provedbu....., pravila za sadržaj, veličinu i izgled nacionalnog znaka za označavanje ekoloških proizvoda i postupak upisa u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji“³.

U ovom Pravilniku uključene su mnoge uredbe EU kao što su:

1. Uredbe Komisije (EZ) br. 1235/2008 od 8. prosinca 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 s obzirom na režime za uvoz ekoloških proizvoda iz trećih zemalja (SL L 334, 12. 12. 2008.) (u daljnjem tekstu: Uredba Komisije (EZ) br. 1235/2008).
2. Uredbe Komisije (EZ) br. 889/2008 od 5. rujna 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda u pogledu ekološke proizvodnje, označavanja i stručne kontrole (SL L 250, 18. 9. 2008.) (u daljnjem tekstu: Uredba Komisije (EZ) br. 889/2008).

³ Više u NN br. 86, 2013.

Vrlo je značajna primjena definicije konvencionalne ili industrijske poljoprivrede koja se definira kao „proizvodnja bilja i životinja koja se temelji na uporabi najnovijih tehnoloških i znanstvenih dostignuća te podrazumijeva uporabu mineralnih gnojiva, ostalih agrokemikalija, teške mehanizacije i uzgoj u monokulturi“.

U „Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji upisuju se subjekti u ekološkoj proizvodnji koji se bave proizvodnjom, preradom, uvozom i izvozom ekoloških proizvoda“. Znači, Upisnik se „sastoji od dijelova koji se odnose na proizvođače, prerađivače, uvoznike i izvoznike i kao takvog ga u elektroničkom sustavu vodi Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju“. Da bi se upisao u Upisnik zahtjevnika mora biti upisan u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava te prilaže zapisnik o obavljenoj stručnoj kontroli od strane ovlaštenog kontrolnog tijela kao i propisana dokumenta. Kao i kod integrirane proizvodnje vode se nužni podaci o proizvođaču kao i o nadzornom tijelu.

Posebna pozornost se posvećuje plodoredu koji „se treba raznoliko i usklađeno sastaviti radi dugoročnog održavanja plodnosti i nezakorovljenosti tla u kojem se izmjenjuju kulture s različitim dubinom zakorjenjivanja te različitim potrebama za pojedinim hranjivima i vodom. Plodored treba sadržavati leguminoze i/ili djetelinsko travne smjese (najmanje na 1/3 obradivih površina) a strnine i okopavane ne smiju obuhvatiti više od 2/3 obradivih površina“.

Za „ulazak“ u ekološku proizvodnju postoji i prijelazno razdoblje koje se nadzire.

Kontrola odnosno nadzor počinje već kod reprodukcijanskog materijala za koji postoji baza podataka a vodi se kod Ministarstva poljoprivrede.

Nacionalni znak ekološkog proizvoda je dozvoljeno koristiti pri označavanju, reklamiranju i prezentiranju ekoloških proizvoda a njegov sadržaj, veličina i izgled su definirani. Natpisi mogu biti i na engleskom jeziku.

Slika 3

Izvor: Isti kao za sliku 1

Eko proizvođači iz zemalja EU imaju pravo i mogućnost korištenja i evropskog EKO znaka.

Slika 3

Izvor: Isti kao za sliku 1

3. MATERIJAL I METODE ISTRAŽIVANJA

U radu se koriste literaturni izvori te anketa provedena u sklopu projekta „Društveno-ekonomske i proizvodne pretpostavke za integriranu i ekološku poljoprivrednu proizvodnju na vodozaštitnom području Grada Zagreba - ograničenja i mogućnosti“ iz godine 2013.

Anketa je provedena u siječnju 2014. godine na sedamdeset dva, namjerno odabrana poljoprivredna gospodarstava⁴ na vodozaštitnom području Grada Zagreba. Anketa se sastojala od 19 pitanja U anketi su ispitanici odgovarali zaokruživanjem prihvatljive konstatacije (zatvoreni oblik) ili upisivanjem svoga mišljenja (otvoreni oblik). Korištena je i Likertova skala suglasja ili zadovoljstva.

Obrada ankete je obavljena pomoću statističkog paketa SPSS, a rezultati su prikazani tabelarno i grafički.

⁴ Anketu je provedena u sklopu projekta Grgić i sur. 2014.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U praksi se javljaju tri oblika proizvodnje poznata kao konvencionalna, integrirana i ekološka⁵. Naravno da je prisutan i kombiniran oblik ta tri i to najčešće integrirana i ekološka.

Konvencionalnu poljoprivredu karakterizira intenzivna upotreba umjetnih gnojiva i kemijskih sredstava, koja znatno onečišćuju okoliš i ozbiljno ugrožavaju ljudsko zdravlje. Ključ uspjeha konvencionalne poljoprivrede je u specijalizaciji proizvodnje, koja uspijeva postići vrlo visoke prinose uz pomoć mehanizacije, kemijskih sredstava, koncentrata, novokreiranih sorti i pasmina, te ogromnih količina energije, što podrazumijeva visoke ulazne troškove.

Negativne posljedice konvencionalne poljoprivrede uključuju: djelovanje čovjeka na tlo kroz zbijanje teškim strojevima, povećanu kiselost tla i pad sadržaja humusa, dugotrajno onečišćenje tla ostacima pesticida i teškim metalima, s tim povezan narušen broj i odnos mikroorganizama te povećanu koncentraciju mineralnih tvari u površinskim vodama.

Osnovna prednost konvencionalne poljoprivrede leži u njenoj gospodarskoj profitabilnosti, odnosno mogućnostima proizvodnje velike količine organske mase po hektaru, što u današnjoj situaciji potrebe prehrane velikog broja ljudi na Zemlji još uvijek često predstavlja jedinu alternativu.

No, ona je, radi navedenih negativnih posljedica ekološki neprihvatljiva, jer dovodi do dugotrajnih i teško popravljivih poremećaja bioloških procesa, uništava floru i faunu vodenih sustava, tla i zrak i uključuje prekomjerno i neracionalno trošenje neobnovljivih prirodnih resursa.

Prijelaz prema održivosti, odnosno većoj količini znanja usmjerenog prema obnovljivosti i odgovoru na spoznaju da procesi koji se danas pod našom upravljanim događaju mogu znatno opteretiti buduće generacije, predstavlja integrirana poljoprivredna proizvodnja.

Poljoprivredna proizvodnja po načelima integrirane proizvodnje zahtijeva veći ulog u znanje, ispravno vođenje dokumentacije proizvodnje, te donošenje odluka u gospodarenju tlom, vodom i zrakom na koje poljoprivredna proizvodnja ima utjecaja.

Integrirana poljoprivreda spada u regulirano područje, što znači da postoje propisi koji je uređuju i koji predviđaju način proizvodnje, postupke, praćenje i trženje ovako dobivenih poljoprivrednih proizvoda.

⁵ Više o tome na <http://maslina.slobodnadalmacija.hr/novosti/ID/8136/Od-konvencionalne-do-ekoloske-poljoprivrede>, pristupio 3.6.2015.

Tehnološke upute za integriranu poljoprivrednu proizvodnju u voćarstvu, ratarstvu, vinogradarstvu i povrćarstvu izdaje Ministarstvo poljoprivrede i one se objavljuju do 15. prosinca prethodne godine. Tehnološke upute su obavezne za primjenu i predstavljaju popis agrotehničkih postupaka koji su dozvoljeni u navedenim integriranim proizvodnjama. Kontrolu i certifikaciju, kao i cjelokupno praćenje proizvođača provodi Poljoprivredna savjetodavna služba.

Ekološka proizvodnja je poseban sustav održivoga gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu koji obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana, te preradu primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode zahvate i sustave, najpovoljnije koristeći plodnost tla i raspoložive vode, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, povećanje prinosa i otpornosti biljaka s pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja. Ova se definicija nalazi u propisu kojim je uređeno područje ekološke poljoprivrede i proizvodnje.

Ekološka poljoprivreda se još naziva i organska i biološka, kako je preneseno iz drugih jezika (eng. organic, njem. biologisch, tal. biologica). Osnovna je svrha ekološke proizvodnje zaštita zdravlja i života ljudi, zaštita prirode i okoliša i zaštita potrošača, jer isključuje upotrebu sintetskih gnojiva, genetski modificiranih organizama, pesticida, regulatora rasta i aditiva stočnoj hrani. Ekološka poljoprivreda iznalazi ekološki prihvatljivija rješenja, tamo gdje je to moguće i temelji se na najnovijim spoznajama i dostignućima i ne predstavlja povratak na staro.

4.1. Ekološka i integrirana proizvodnja u svijetu i Hrvatskoj⁶

4.1.1. Promjene u Svijetu

Potrošnja hrane u većini razvijenih zemalja došla je do razine zadovoljenja kalorijskih potreba pri čemu je izbor hrane koji stoji potrošaču na raspolaganju veći nego ikad. Kod takvog stanja sve značajnije postaje pitanje kvaliteta hrane i zaštita proizvodnog područja.

„Suvremeni potrošači su vrlo zabrinuti za sigurnost i kvalitetu kupljenih prehrambenih proizvoda (Kuhar, Juvančić, 2010). Potrošači sve više pažnje polažu na prehranu, zdravlje i kvalitetu hrane koju jedu (Gil et al., 2000., Latacz-Lohmann, Foster, 1997). Uz to potrošači su sve više svjesni povezanosti proizvodne prakse i kvalitete prehrambenih proizvoda, kao i utjecaja poljoprivredne proizvodnje na okoliš. Te spoznaje su pridonijele rastućoj potražnji za hranom iz nekonvencionalnim načina proizvodnje, čija proizvodnja ima manji negativan

⁶ Dio preuzet iz Grgić i sur. 2014.

utjecaj na okoliš (Chinnici et al., 2002), kao i povećanom zanimanju potrošača za bliži kontakt s proizvođačima hrane (Kuhar, Juvančić, 2010)“.

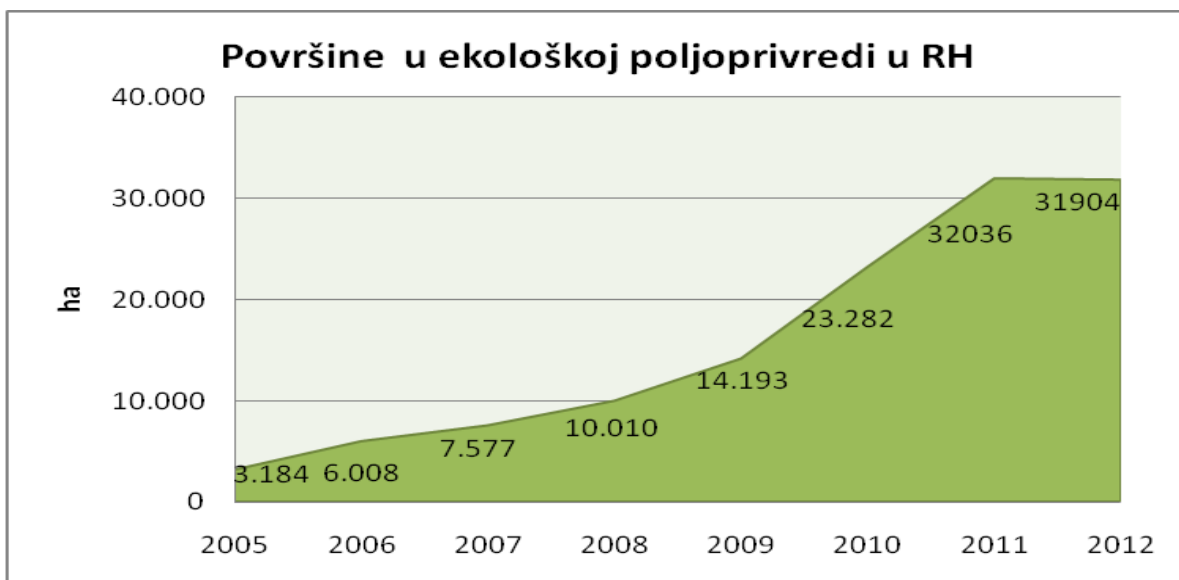
Suvremeni kupci su sve više informirani o načinu proizvodnje hrane, genetskoj manipulaciji, utjecaju hrane na zdravlje. Zato danas potrošač traži i dodane vrijednosti bitne za odabir hrane pri čemu sve značajnija je ekološka hrana što dovodi do značajnog povećanja njene proizvodnje.

4.1.2. Stanje u Hrvatskoj

Tržište proizvoda iz ekološkog i integriranog uzgoja u Hrvatskoj u odnosu na tržište proizvoda iz konvencionalnog uzgoja je malo. Međutim, udio proizvođača, proizvoda kao i potrošnja tih proizvoda je u stalnom porastu. Tome je doprinio i sve veće broj prodajnih mjesta ekoloških proizvoda.

U 2012. godine imali smo gotovo 32 tisuće hektara pod ekološkim uzgojem koje su koristila 1528 proizvođača. Površine pod ekološkom proizvodnjom zauzimaju 2,45% ukupno korištenih poljoprivrednih proizvoda, dok je taj udio 2007. godine iznosio 0,68%.

U cilju daljnjeg rasta i povećanja površina pod ekološkim nadzorom i udjela u ukupnim površinama, Ministarstvo poljoprivrede donijelo je Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u RH za razdoblje 2011.-2016.

Grafikon 1 Površine u ekološkoj poljoprivredi u RH, 2005- 2012

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske

Nasuprot povećanja površina pod ekološkom proizvodnjom dolazi do pada površina pod integriranom poljoprivrednom proizvodnjom. Integrirana proizvodnja predstavlja kompromis između gospodarskih i ekoloških zahtjeva, odnosno između konvencionalne i ekološke proizvodnje, te se kao takva i dodatno potiče u Hrvatskoj.

U 2012. godini je 683 proizvođača proizvodilo po sustavu integrirane proizvodnje (na nešto više od 80 tisuća ha), od čega je u Gradu Zagrebu bilo 32 proizvođača koji su proizvodili na 305 ha (172,48 ha voćarstvo, 2,68 ha povrćarstvo, 1,69 ha vinogradarstvo, 128,96 ha ratarstvo).

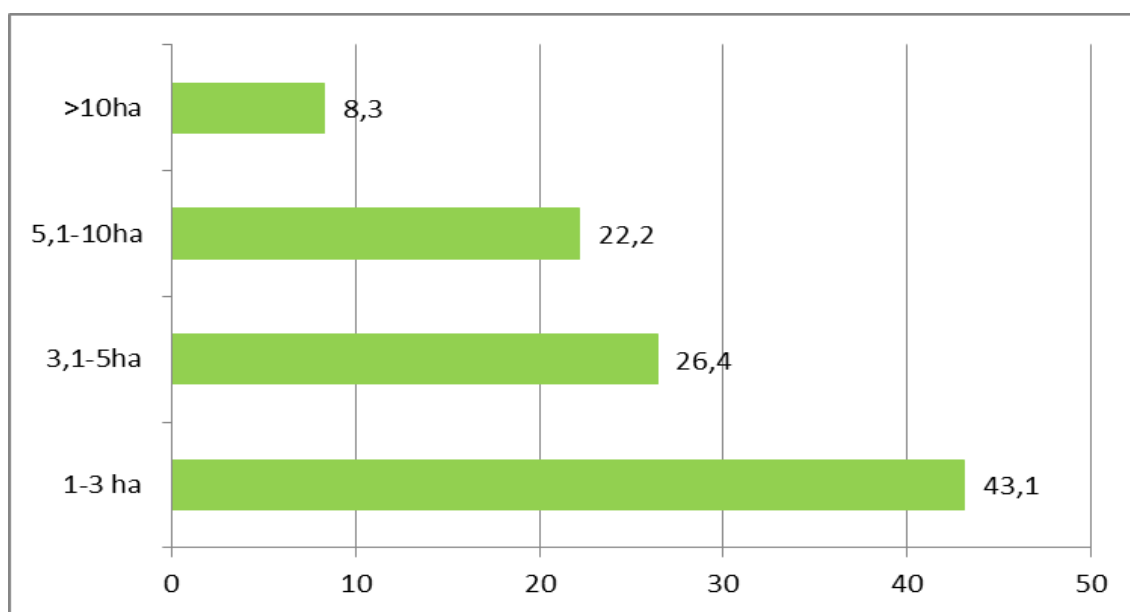
Prelazak s konvencionalne na integriranu ili ekološku proizvodnju, koje imaju pozitivan učinak na očuvanje okoliša ali i zdravlje ljudi, povećava konkurentnost proizvoda, ali i osigurava veće poticaje.

4.2. Neka obilježja uzorka

Za procjenu stavova o ekološkoj i integriranoj proizvodnji anketirana su 72 obiteljska poljoprivredna gospodarstva odnosno člana kućanstva. Struktura anketiranih s obzirom na veličinu poljoprivredne površine u vlasništvu odgovara njihovoj strukturi u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava.

Anketari su imali točan popis gospodarstava te su jedino ako je netko sa popisa odabranih odbio sudjelovanje morali pronaći „slično“ gospodarstvo.

U zadanom uzorku prosječna veličina je bila 8,3 ha ali zbog navedenog problema prilikom anketiranja prosječna veličina gospodarstava je bila 6,2 ha (od 1 do 80 ha).

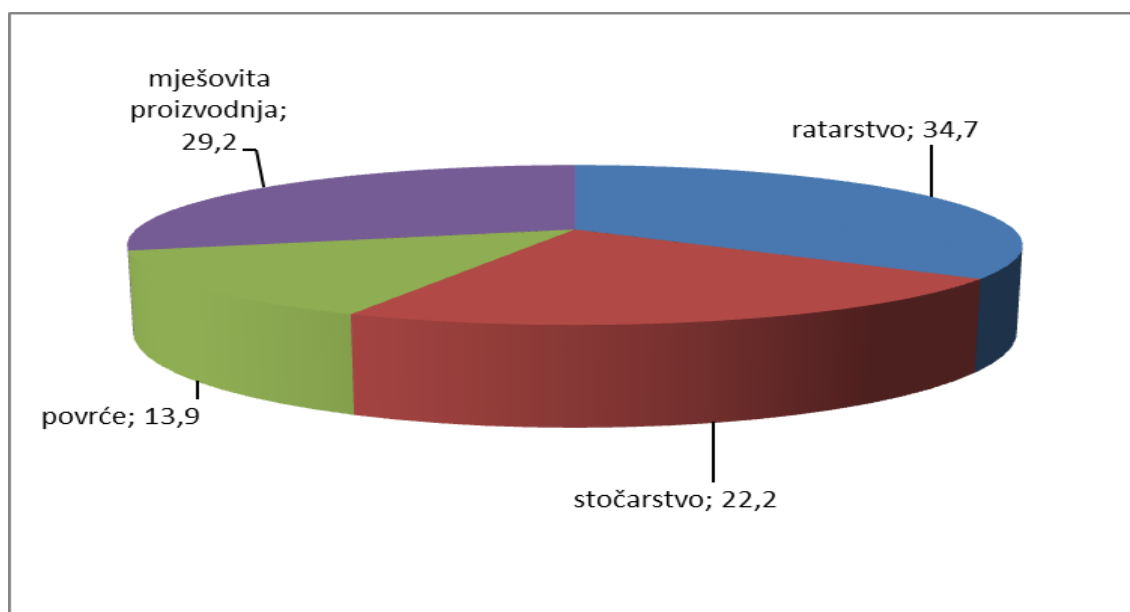

Grafikon 2 Anketirana gospodarstva prema veličini posjeda (%)

Izvor: Anketa

Najveći dio gospodarstava je bio od 1 do 3 ha a najmanji dio preko 10 ha poljoprivredne površine. Kod anketiranih osim proizvodnje na otvorenom prisutna je i proizvodnja u zatvorenim prostorima (staklenicama i plastenicima). Broj tih gospodarstava je bio mali (7%) s prosječnom veličinom prostora od 4.380 m² (od 100 do čak 20.000 m²).

Iako je zbog blizine velikog tržišta bilo za očekivati da su gospodarstva usmjerena na proizvode koji se mogu prodavati u svježem stanju, većina anketiranih gospodarstava su tzv. ratarskog tipa⁷.

Grafikon 3 Prevladavajuća proizvodnja kod anketiranih gospodarstava (%)

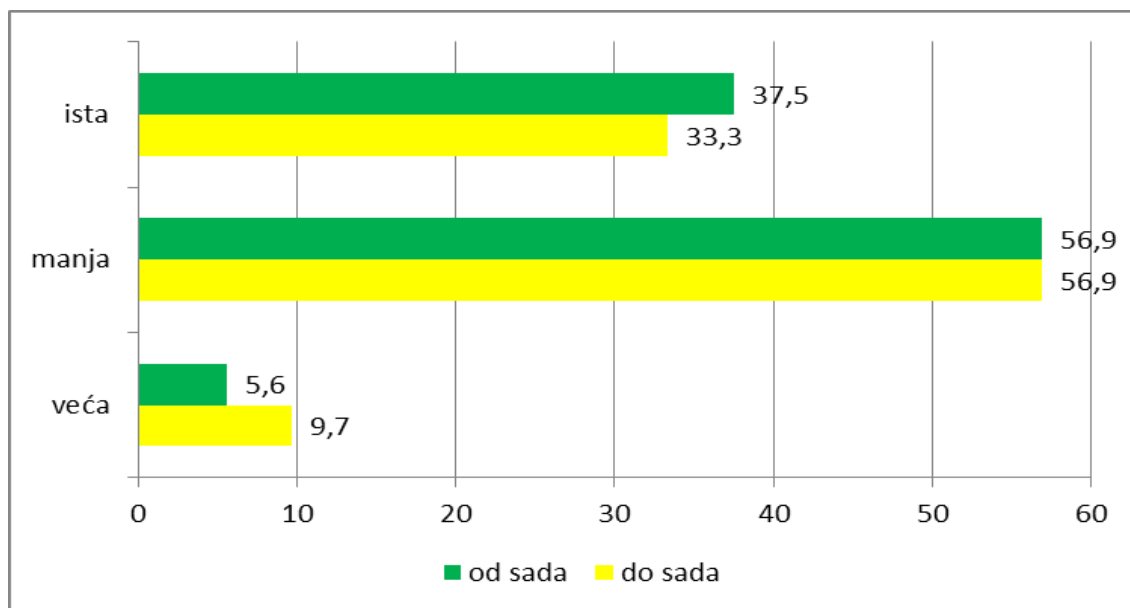
Izvor: Isti kao za Grafikon 2

Na drugom mjestu su gospodarstva sa mješovitom proizvodnjom, a na trećem ona gdje je dominantno stočarstvo te se može zaključiti da se kod anketiranih radi o ratarsko-stočarskom proizvodnom tipu gospodarstava. Povrće je prevladavajuće kod 13,9 anketiranih gospodarstava, ali se nalazi i kod ostalih gospodarstava te se može zaključiti da postoji tradicija povrtlarske proizvodnje ovoga prostora.

4.3. Promjene u poljoprivrednoj proizvodnji i primjena agrokemikalija

Negativne tendencije u poljoprivrednoj proizvodnji kao i očekivanja proizvođača nisu zaobišli niti ovaj prostor što je vidljivo iz sljedećeg grafikona.

⁷ Kod ovih gospodarstava u proizvodnoj strukturi nema krumpira iako on spada u ratarske proizvode.

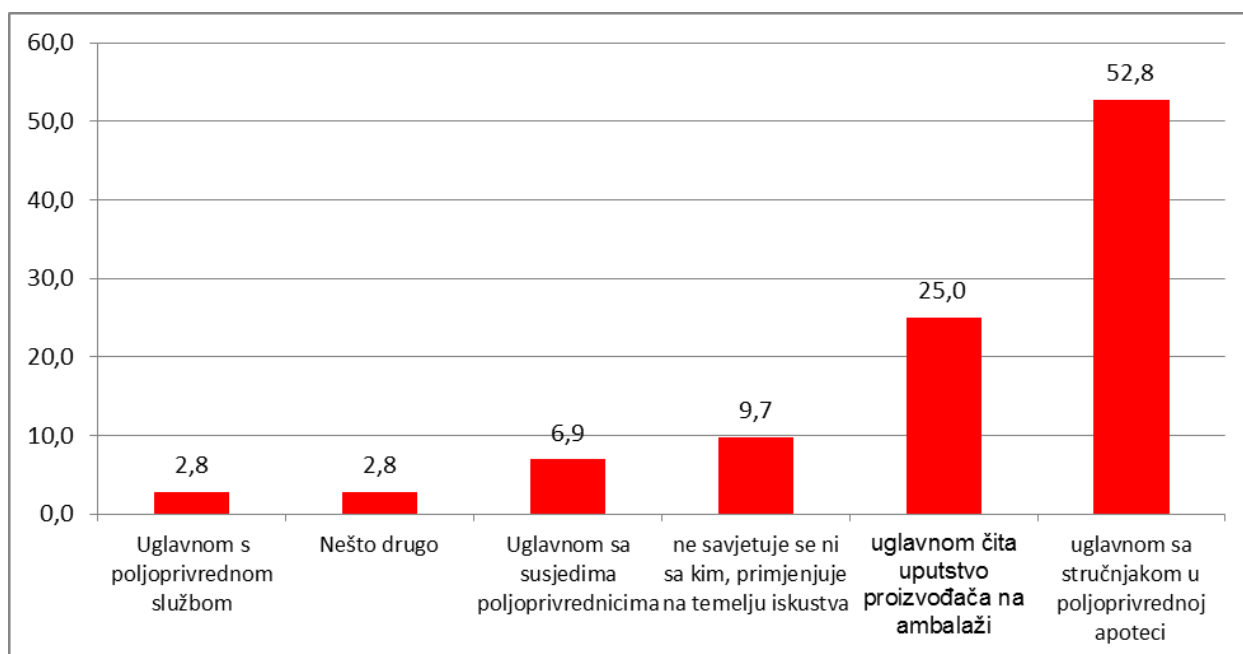

Grafikon 4 Promjene poljoprivredne proizvodnja i očekivanja (%)

Izvor: Isti kao za Grafikon 2

Kod malog dijela anketiranih (9,7%) zabilježen je porast poljoprivredne proizvodnje a još manje ih (5,6%) to očekuje u narednom razdoblju. Kod 56,9% anketiranih došlo je do smanjenja poljoprivredne proizvodnje te isti postotak to isto očekuje i u narednim godinama.

Problem agrokemikalija u poljoprivrednoj proizvodnji je prisutan u javnosti te ga akceptiraju i hrvatski proizvođači.

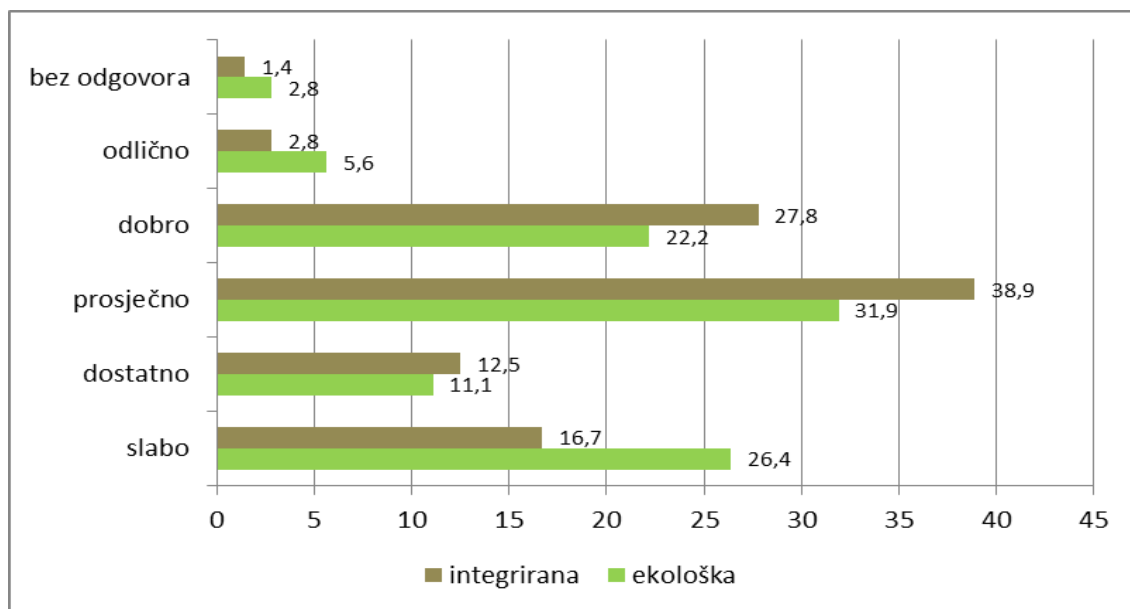

Grafikon 5 U primjeni agrokemikalija anketirani se savjetuju (%)

Izvor: Isti kao za Grafikon 2

4.4. Ekološka i integrirana proizvodnja – mogućnosti i očekivanja

Kod kupovine i uporabe poljoprivrednih inputa, posebno agrokemikalija, sve više se koriste savjeti stručnjaka te preko polovice ispitanika to čine u poljoprivrednim apotekama, a malom dijelu je dovoljno osobno iskustvo ili iskustvo susjeda odnosno drugih poljoprivrednika. Sljedeće pitanje se odnosilo na njihovo poznavanje ekološke odnosno integrirane proizvodnje.

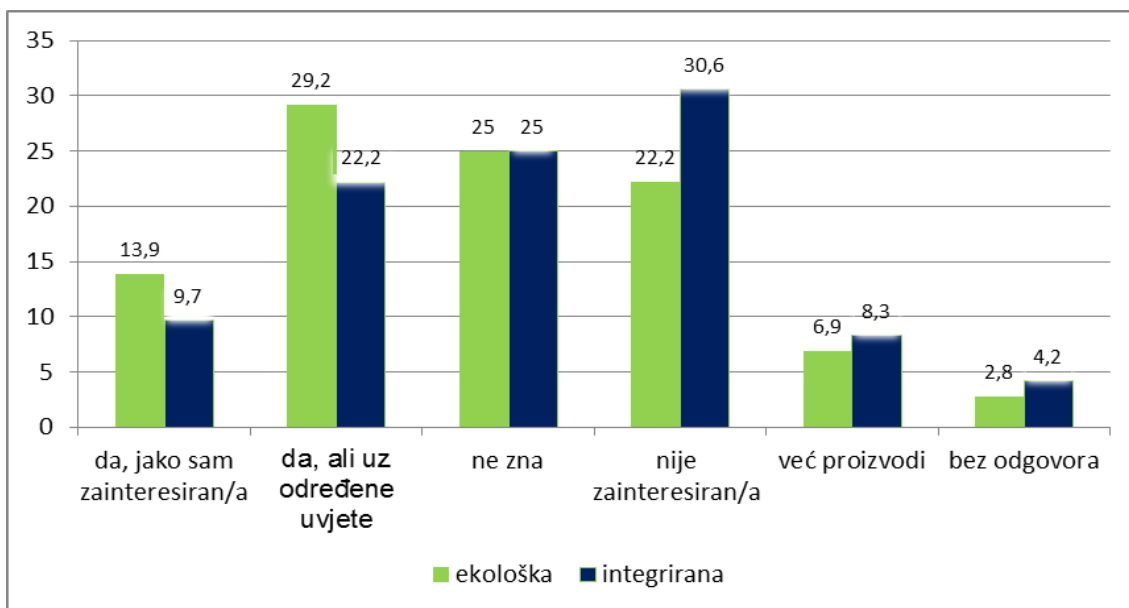

Grafikon 6 Procjena znanja ispitanika o ekološkoj i integriranoj proizvodnji (%)

Izvor: Isti kao za Grafikon 2

Kod vrijednosnih prosudbi (Likertova skala) postoji opasnost veće prisutnosti subjektivnog primjerice kod upita o njihovom poznavanju ekološke i integrirane poljoprivredne proizvodnje ali su ipak dobar pokazatelj njihove upoznatosti sa tom problematikom. Dobro do odlično pozna problematiku ekološke poljoprivrede 27,8% ispitanika, a integriranu njih 30,6%, a trećina ih slabo pozna ekološku a jedna petina integriranu proizvodnju.

Ovako visoki postotak onih koji su upućeni u problematiku ekološke i integrirane proizvodnje nije istodobno i pokazatelj da su „spremni“ i tako proizvoditi jer na žalost nisu postavljena „kontrolna pitanje“ kojima bi se to i provjerilo.

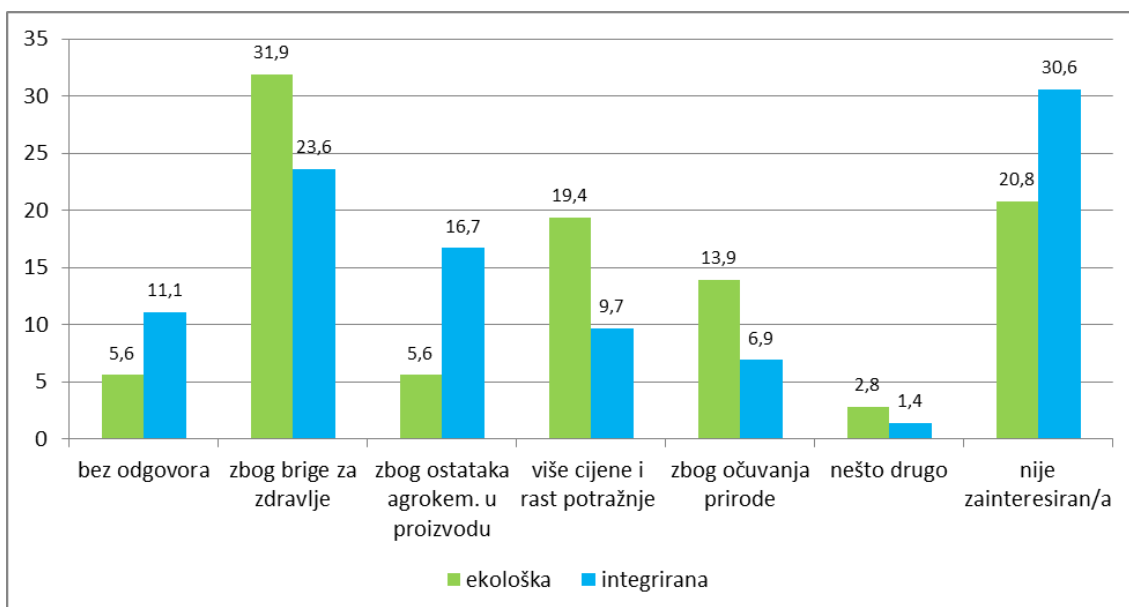

Grafikon 7 Zainteresiranost anketiranih za integriranu i ekološku proizvodnju (%)

Izvor: Isti kao za Grafikon 2

Manji dio ispitanika odgovorio je da već ima ekološku (6,9%) odnosno integriranu proizvodnju (8,3%). Jako zainteresiranih za ekološku proizvodnju je 13,9% ispitanika odnosno za integriranu 9,7%. U skupnu ovih ispitanika spadaju i oni koji su izjavili da već tako i proizvode. Međutim, dobar pokazatelj je visoki postotak onih koji bi uz određene ispunjene preduvjete proizvodili ekološki (29,2%) odnosno integrirano (22,2%).

Mnoštvo je razloga zbog kojih bi ispitanici proizvodili ekološki odnosno integrirano.

Grafikon 8 Glavni razlog zbog kojih bi se bavili integriranom i ekološkom proizvodnjom (%)

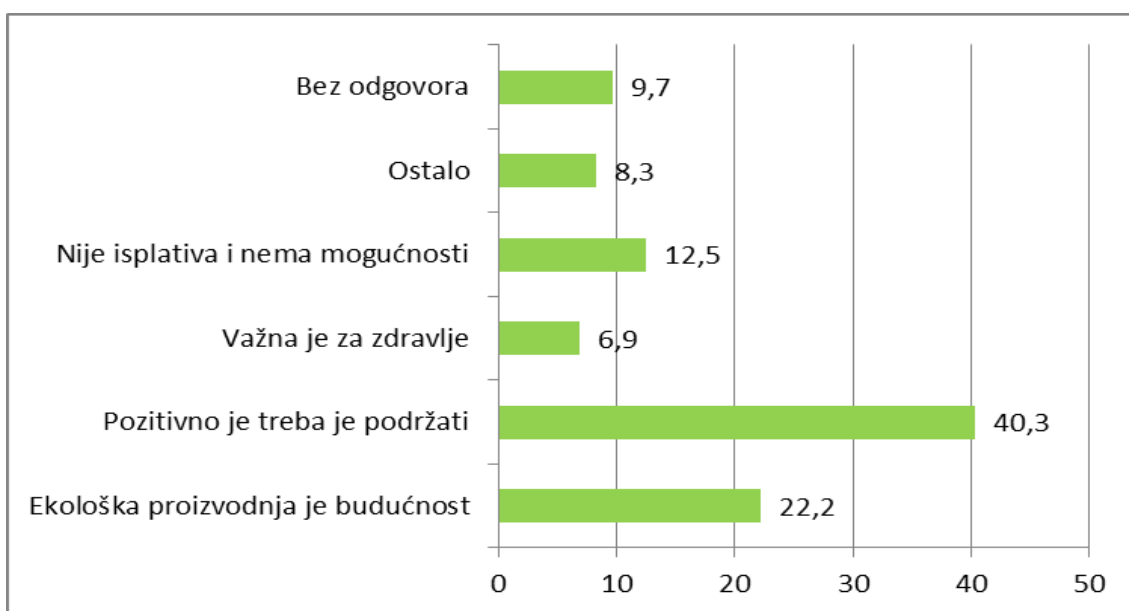
Izvor: Isti kao za Grafikon 2

Kao najznačajniji razlog za ekološkom proizvodnjom se navodi zdravlje potrošača (31,9%) kao i briga za zdravlje samih proizvođača. Na drugom mjestu je porast potražnje i više cijene

u odnosu na konvencionalnu proizvodnju, zatim briga za proizvodni krajobraz te strah od ostataka agrokemikalija u proizvodu.

Slični odgovori su i kod integrirane proizvodnje gdje je najvažnije briga za zdravlje (23,6% ispitanika), zatim zbog straha od ostataka agrokemikalija u proizvodu pa tek onda zbog moguće koristi od porasta cijena i potražnje (9,6% ispitanika).

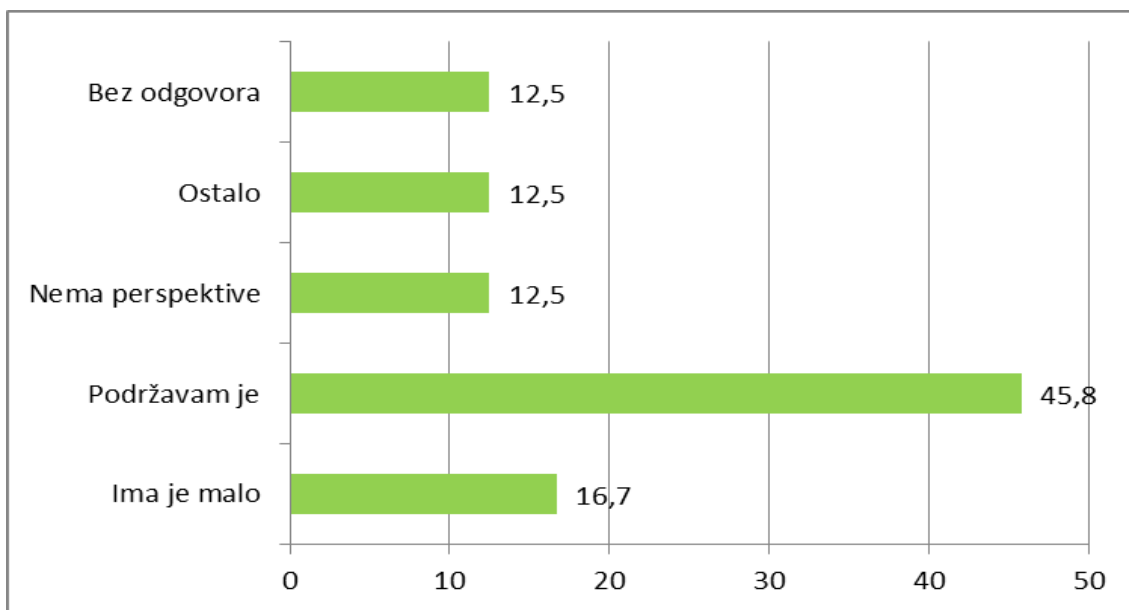
Preko dvije trećine ispitanika ima pozitivno mišljenje o ekološkoj proizvodnji i njezinoj budućnosti, a manji dio (12,5%) ih smatra da takva proizvodnja nije isplativa i nema budućnosti.

Grafikon 9 Općenito mišljenje anketiranih o ekološkoj proizvodnji (%)

Izvor: Isti kao za Grafikon 2

Slični su odgovori i na pitanje o mogućnosti ekološke proizvodnje na vodozaštitnom području Zagreba.

Grafikon 10 Mišljenje o ekološkoj proizvodnji na vodozaštitnom području Zagreba (%)

Izvor: Isti kao za Grafikon 2

Nešto ispod polovice ispitanika podržava razvitak ekološke proizvodnje, a njih 16,7% izričito smatra da je ima malo. Samo 12,5% ispitanika mišljenja je da takva proizvodnja nema budućnosti.

5. ZAKLJUČAK

Grad Zagreb je najveće središte Hrvatske sa značajnim poljoprivrednim površinama koje treba što bolje iskoristiti mijenjajući strukturu i tehnologiju proizvodnje.

Da bi se što bolje iskoristila pogodnost blizine tržišta treba ubrzati prelazak sa ekstenzivnih, zemljišno-intenzivnih proizvodnji (žito) na radno intenzivne proizvodnje kao što su povrće i jagodičasto voće.

Rezultati anketnog istraživanja ukazuju da se može računati na manji broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji će biti zastupljeni na lokalnom tržištu.

Način poticanja proizvodnje i porast potražnje na lokalnom zagrebačkom tržištu su pretpostavke za jedan dio proizvođača da „pređu“ na integralnu i ekološku poljoprivrednu proizvodnju, naročito kod povrća i voća.

Kako postoje određene prepreke većeg udjela ekološke i integrirane proizvodnje u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji na području grada Zagreba potrebno je:

1. povećati znanje o poljoprivrednoj proizvodnji kroz tečajeve, seminare, različite obrazovne cikluse i td., jer je osnovno načelo ekološke i integrirane proizvodnje: „Ulagati znanje umjesto materijalnih imputa“
2. aktivno promoviranje ekološke i integrirane proizvodnje među proizvođačima;
3. udruživanje proizvođača i zajednički nastup na tržištu;
4. promoviranje proizvoda iz ekološkog i integriranog uzgoja među potrošačima;
5. značajnije plasiranje proizvoda u najposjećenijim prodajnim kanalima (supermarketima) uz jasno označavanje proizvoda na prodajnim mjestima;
6. povećanje izravne prodaje;
7. usmjeravanje na tržišne segmente koji poznaju eko i proizvode iz integrirane proizvodnje, koji su spremniji platiti veću cijenu za takve proizvode;
8. promoviranje proizvoda kroz izgradnju imidža lokalnih proizvoda;

Iako je potvrđena pretpostavka da je ekološka i integrirana proizvodnja na vodozaštitnom području Grada prihvatljiv tehnološki oblik za većinu poljoprivrednih proizvođača, ipak bi se relativno mali dio njih i uključio u taj projekt.

6. LITERATURA

1. Cerjak, M., Mesić, Ž., Kopic, M., Kovačić, D., Markovina, J. (2010.): What Motivates Consumers to Buy Organic Food: Comparison of Croatia, Bosnia Herzegovina, and Slovenia, *Journal of Food Products Marketing*, 16, 3, 278-292
2. Chinnici, G., D'Amico, M. and Pecorino, B. (2002), "A multivariate statistical analysis on the consumers of organic products", *British Food Journal*, Vol. 104 Nos. 3/4/5, pp. 187-99.
3. Državni zavod za statistiku, redovite publikacije i priopćenja
4. Gendall, P. and Betteridge, K. (1999), "The Japanese market for organic fruit and vegetables", *Marketing Bulletin*, Vol. 10 No. 1, pp. 24-37
5. Gil, J.M., Gracia, A. and Sanchez, M. (2000), "Market segmentation and willingness to pay for organic products in Spain", *The International Food and Agribusiness Management Review*, Vol. 3 No. 2, pp. 207-26.
6. Grgić, I. i sur. (2014): „Društveno-ekonomske i proizvodne pretpostavke za integriranu i ekološku poljoprivrednu proizvodnju na vodozaštitnom području Grada Zagreba - ograničenja i mogućnosti“, Agronomski fakultet i Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo, Grad Zagreb
7. Hill, H. and Lynchehaun, F. (2002), "Organic milk: attitudes and consumption patterns", *British Food Journal*, Vol. 104 No. 7, pp. 526-42.
8. Kuhar, A. and L. Juvancic, 2010. What determines purchasing behaviour for organic and integrated fruits and vegetables? *Bulg. J. Agric. Sci.*, 16: 111-122.
9. Latacz-Lohmann, U., Foster, C. (1997.): From "niche" to "mainstream" - strategies for marketing organic food in Germany and the UK, *British Food Journal*, 99, 8, pp. 275-282
10. Magnusson, M.K., Arvola, A., Koivisto Hursti, U.K., Aberg, L. and Sjoden, P.O. (2001), "Attitudes towards organic foods among Swedish consumers", *British Food Journal*, Vol. 103 No. 3, pp. 209-26.
11. Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske, dokumenti
12. O'Donovan, P. and McCarthy, M. (2002), "Irish consumer preference for organic meat", *British Food Journal*, Vol. 104 Nos. 3/4/5, pp. 353-70
13. Pearson, D. (2001), "How to increase organic food sales: results from research based on market segmentation and product attributes", *Agribusiness Review*, Vol. 9 No. 8
14. Pravilnik o integriranoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda, NN br. 137, 2012
15. Pravilnik o integriranoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda, NN br. 86, 2013
16. Roitner-Schobesberger, B., Darnhofer, I., Somsook, S., & Vogl, C. R. (2008). Consumer perceptions of organic foods in Bangkok, Thailand. *Food Policy*, 33(2), 112–121.
17. Schmidt, F. (2012), The organic sector in Germany, Austria and the Czech Republic: Comparison of economic aspects and potential development, Master thesis, Justus Liebig University Gießen, Faculty 09: Agricultural Sciences, Nutritional Sciences and Environmental Management
18. Squires, L., Juric, B. and Cornwell, B.T. (2001), "Level of market development and intensity of organic food consumption: cross-cultural study of Danish and New Zealand consumers", *Journal of Consumer Marketing*, Vol. 18 No. 5, pp. 392-409.

19. Stefanic, I., Stefanic, E. and Haas, R. (2001), "What the consumer really wants: organic food market in Croatia", *Die Bodenkultur*, Vol. 52 No. 4, pp. 323-8.
20. The World of Organic Agriculture 2013, FiBL – IFOAM, <http://www.organic-world.net/yearbook.html?&L=0>
21. Tsakiridou, E., Boutsouki, C., Zotos, Y., & Mattas, K. (2008). Attitudes and behaviour towards organic products: an exploratory study. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 36(2), 158–175.
22. Tvornica istraživanja (2013). Kupovina i korištenje organskih-bio-eko proizvoda, <http://www.tvornicaistrazivanja.hr/wordpress/wp-content/uploads/2013/11/Kupovina-i-kori%C5%A1tenje-OBE-proizvoda-u-HR.pdf> (pristupljeno 12. prosinca 2013)
23. Zakowska-Biemans, S. (2004), Organic food quality in the perception of Polish consumers, In: *Tagungsband zur Wissenschaftskonferenz zum 80. Jahrestag der Landwirtschaftlichen Universitaet in Kaunas/Litauen*, 14.10.2004. godine.

7. PRILOG

Anketa: Stavovi poljoprivrednika o integriranoj i ekološkoj poljoprivredi na vodozaštitnom području Grada Zagreba

1. Vaša obrađena površina u 2013. godini je _____ hektara, a površina staklenika/plastenika je _____ m².
2. Koja je prevladavajuća proizvodnja na vašem gospodarstvu, što najviše proizvodite na gospodarstvu? (zaokružite samo jedan odgovor)
- a) ratarstvo b) stočarstvo c) voćarstvo d) vinogradarstvo e) povrće
f) više proizvodnja po malo i to: _____
3. U posljednjih pet godina Vaša poljoprivredna proizvodnja se:
- a) povećava b) smanjuje c) ista je
4. Prema Vašim planovima, u sljedećih pet godina Vaša poljoprivredna proizvodnja će se:
- a) povećati b) smanjiti c) ostati ista
5. Pridržavate li se prilikom korištenja agrokemijskih sredstva uputa o količini, načinu primjene, zaštiti i slično? (zaokružiti samo jedan odgovor)
1. Strogo se pridržavam b) Uglavnom se pridržavam uputa
2. Kako kada d) Uglavnom se ne pridržavam uputa
6. S kim se obično savjetujete o primjeni agrokemikalija (mineralnog gnojiva, pesticida i drugih sredstava)? (zaokružiti samo jedan odgovor)
- a) Uglavnom sa stručnjakom u poljoprivrednoj apoteci
b) Uglavnom sa poljoprivrednom savjetodavnom službom
c) Uglavnom sa susjedima poljoprivrednicima
d) Uglavnom čitam uputstvo proizvođača na ambalaži
e) Nešto drugo, upišite što.....
f) Ne savjetujem se ni s kim, primjenjujem na temelju iskustva
7. Ocijenite svoje znanje o
- I. integriranoj proizvodnji
- a) slabo b) dostatno c) prosječno d) dobro e) odlično
- II. ekološkoj proizvodnji
- a) slabo b) dostatno c) prosječno d) dobro e) odlično
8. Bez obzira na sadašnju proizvodnju, jeste li zainteresirani za integriranu i/ili ekološku proizvodnju? (stavite križić samo za jedan odgovor za svaku proizvodnju)
	integrirana	ekološka
Da, jako sam zainteresiran/a		
Da, ali uz određene uvjete		
Ne znam		
Nisam zainteresiran/a za takvu proizvodnju		
Već proizvodim		
9. AKO STE ZAINTERESIRANI: Koji je glavni razlog zbog kojega bi se željeli baviti integriranom / ekološkom proizvodnjom? (stavite križić samo za jedan odgovor za svaku proizvodnju)
	integrirana	ekološka
Zbog brige za vlastito, zdravlje moje obitelji i potrošača		
Zbog sve veće opasnosti od ostataka agrokemijskih sredstava u proizvodu		
Više cijene i rast potražnje za tim proizvodima		
Zbog očuvanja prirode i okoliša		
Nešto drugo, što napišite		
Nisam zainteresiran/a za takvu proizvodnju		
% površine koju bi „angažirali“ za:		

10. Po Vama, koliki je utjecaj navedenih razloga na malu (u odnosu na razvijene zemlje) ekološku proizvodnju u Hrvatskoj pa i na području Zagreba? (za svaki razlog zaokružite značaj)

RAZLOZI	Jako veliki	Veliki	Niti veliki niti mali	Mali	Jako mali
Neorganizirano tržište i plasman robe	5	4	3	2	1
Nedovoljno razvijena ekološka svijest	5	4	3	2	1
Nedostatak radne snage	5	4	3	2	1
Radno intenzivna proizvodnja (puno rada)	5	4	3	2	1
Velika ulaganja	5	4	3	2	1
Nedostatak ekoloških zaštitnih sredstava	5	4	3	2	1
Komplicirana papirologija	5	4	3	2	1
Manji prinosi	5	4	3	2	1
Loši zakoni	5	4	3	2	1
Slab marketing	5	4	3	2	1

11. Koliko su Vam slijedeći uvjeti važni da se počnete baviti integriranom i/ili ekološkom proizvodnjom? (za svaki razlog zaokružite važnost)

	Jako važno	Važno	Ni važno ni nevažno	Ne važno	Uopće nije važno	Nisam zainteresiran -a
Zdravstveni razlozi („zdrava hrana“)	5	4	3	2	1	0
Zaštita okoliša	5	4	3	2	1	0
Povećanje broja zaposlenih	5	4	3	2	1	0
Osiguran otkup i tržište	5	4	3	2	1	0
Povoljan kredit	5	4	3	2	1	0
Novčani poticaji za eko proizvodnju	5	4	3	2	1	0
Stručna pomoć –stručnjak za eko-proizvodnju, brošure i sl.,	5	4	3	2	1	0
Primjena propisa koji će štiti proizvod i proizvođače od zlouporabe	5	4	3	2	1	0
_____	5	4	3	2	1	0
_____	5	4	3	2	1	0

12. Koje prodajne kanale koristite za prodaju vaših proizvoda? (moguće više odgovora)

- Veletrgovci /preprodavači
- Trgovački centri
- Izravna prodaja krajnjem potrošaču
- Industrija
- Restorani
- Nešto drugo, _____

13. Koliko ste zadovoljni prodajnim kanalima koje ste naveli u Pitanju 12? Upišite opću ocjenu zadovoljstva za svaki kanal koji koristite, pri čemu je 5 – jako zadovoljan, a 1 potpuno nezadovoljan.

Prodajni kanal	Ocjena od 1 do 5
Veletrgovci /preprodavači	
Trgovački centri	
Izravna prodaja krajnjem potrošaču	
Industrija	
Restorani	

14. Poslovanje (Pitanje 12=Pitanje 13) sa kupcima se odvija „Na povjerenje“ ili „Na ugovor“.
Zaokružite po jedan odgovor uz svaki pojedini kanal koji koristite!

Prodajni kanal	Vrsta poslovnog odnosa
Veletrgovci /preprodavači	☐ Na temelju povjerenja – bez ugovora ☐ Na temelju ugovora a) Kratkoročni – za svaku transakciju b) Godišnji c) Višegodišnji
Trgovački centri	☐ Na temelju povjerenja – bez ugovora ☐ Na temelju ugovora a) Kratkoročni – za svaku transakciju b) Godišnji c) Višegodišnji
Industrija	☐ Na temelju povjerenja – bez ugovora ☐ Na temelju ugovora a) Kratkoročni – za svaku transakciju b) Godišnji c) Višegodišnji
Restorani	☐ Na temelju povjerenja – bez ugovora ☐ Na temelju ugovora a) Kratkoročni – za svaku transakciju b) Godišnji c) Višegodišnji

15. Volite li više poslovati na temelju potpisanih ugovora bez njih. MOLIMO JEDAN odgovor te označite Zašto (tu je moguće više odgovora)?

☐ Na temelju ugovora ZAŠTO	☐ Bez ugovora ZAŠTO
☐ Manji rizik poslovanja ☐ Siguran prihod ☐ Ne moram razmišljati gdje ću prodati ☐ Pristup novim tržištima ☐ Bonus za bolju kvalitetu ☐ Mogućnost prodaje većih količina ☐ Dosadašnje pozitivno iskustvo s ugovornima poslovanjem ☐ Manji troškovi distribucije ☐ Održavanje dugoročnih veza s kupcem ☐ _____	☐ Niske prodajne cijene ☐ Veliki penali/kazne za neispunjavanje ugovornih obveza ☐ Teško ispuniti ugovorne uvjete o kvaliteti robe ☐ Teško ispuniti ugovorne uvjete o količini robe ☐ Nefleksibilnost u poslovanje ☐ Loše iskustvo s ugovornim poslovanjem ☐ Nezadovoljstvo uvjetima vezanim uz kvalitetu proizvoda ☐ Vrijeme dostave ☐ Nepogodni uvjeti i način plaćanja ☐ _____

16. Koji su najveći problemi koji proizlaze iz poslovanja s Vašim glavnim kupcima/poslovnim partnerima (Pitanje 12)? Upišite probleme uz prodajne kanale koje koristite!

Prodajni kanal	Upišite probleme
Veletrgovci /preprodavači	
Trgovački centri	
Izravna prodaja	
Industrija	
Restorani	

17. Vaš komentar o ekološkoj proizvodnji općenito!

18. Vaš komentar o ekološkoj proizvodnji na području Zagreba!

19. Vaš komentar o mogućnosti ekološke proizvodnje na vašem gospodarstvu!

20. Vaš komentar o budućnosti poljoprivredne proizvodnje na vašem području (vodo zaštitnom)!

SAŽETAK

U radu se istražuju socio-ekonomska ograničenja integrirane i ekološke proizvodnje na području grada Zagreba koristeći sekundarne izvore kao što su provedena istraživanja te dostupna literatura.

Usprkos globalnoj gospodarskoj krizi, svjetska potražnja za ekološkim proizvodima je i dalje u porastu. Povećanu potražnju za ekološkim proizvodima prati i povećana ponuda. Glavna ograničenja za kupnju ekološke hrane su cijene takvih proizvoda, nedostupnost ekoloških proizvoda na tržištu te nedostatno znanje potrošača o ekološkom načinu proizvodnje.

Tržište proizvoda iz ekološkog i integriranog uzgoja u Hrvatskoj u odnosu na tržište proizvoda iz konvencionalnog uzgoja je malo. Međutim, udio proizvođača, proizvoda kao i potrošnja tih proizvoda je u stalnom porastu. Tome je doprinio i sve veći broj prodajnih mjesta ekoloških proizvoda.

Da bi se što bolje iskoristila pogodnost blizine tržišta treba ubrzati prelazak sa ekstenzivnih, zemljišno-intenzivnim proizvodnjama (žito) na radno intenzivne proizvodnje kao što su povrće i jagodičasto voće.

Rezultati anketnog istraživanja ukazuju da se može računati na manji broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji će biti zastupljeni na lokalnom tržištu.

Način poticanja proizvodnje i porast potražnje na lokalnom zagrebačkom tržištu su pretpostavke za jedan dio proizvođača da „pređu“ na integriranu i ekološku poljoprivrednu proizvodnju, naročito kod povrća i voća.

Kako postoje određene prepreke većeg udjela ekološke i integrirane proizvodnje u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji na području grada Zagreba potrebno je aktivno promoviranje ekološke i integrirane proizvodnje među proizvođačima, udruživanje proizvođača i zajednički nastup na tržištu, povećanje izravne prodaje te usmjeravanje na tržišne segmente koji poznaju eko i proizvode iz integrirane proizvodnje i koji su spremniji platiti veću cijenu za takve proizvode.

Ključne riječi: ekološka, integrirana, poljoprivreda, grad Zagreb

ABSTRACT

The socio-economic constraints of integrated and organic production in Zagreb are explored in this paper. For this purpose secondary sources such as conducted research and available literature were used.

Despite the global economic crisis, global demand for organic products is still increasing. Increased demand for organic products is accompanied by increased supply of these products. The main constraints to buy organic food are the prices of such products, availability of organic products on the market and insufficient knowledge of consumers on the ecological mode of production.

The market of products from ecological and integrated farming in Croatia is relatively small in relation to market products from conventional production. However, the share of manufacturers' number, products and consumption of these products are constantly growing. The increasing number of organic products selling points has contributed to this.

There should be accelerated the shift from extensive, land-intensive production (e.g. wheat) to labor-intensive productions such as vegetables and berries in order to take full advantage of the convenience of market proximity.

Survey results indicated that there would a small number of family farms that will be represented in the local market.

The way of production stimulating and increasing demand in the Zagreb local market are the main assumptions (motivation) for one part manufacturers to "switch" on the integrated and organic agricultural production, particularly in fruit and vegetables.

As there are certain obstacles to a larger share of organic and integrated production in total agricultural production in Zagreb, it is necessary to actively promote organic and integrated production among manufacturers, producers associations and their common approach to the market. There should also put an emphasis on increase of direct sale and a focus on market segments who are familiar with products from organic and integrated production and who are willing to pay a higher price for such products.

Keywords: organic, integrated, agriculture, the city of Zagreb

POPIS KRATICA

ARKOD – Hrvatski naziv za sustav identifikacije zemljišnih parcela (engl. Land Parcel identification System)

DZS RH – Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

EU – Europska unija

Eurostat - *Statistical Office of the European Communities (engl.)* - Statistički ured Europske unije

FAO – *Food and Agriculture Organization (engl.)* – Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda

HPA – Hrvatska poljoprivredna agencija

OECD – *Organization for Economic Cooperation and Development (engl.)* - Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj

OPG – obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo

RH – Republika Hrvatska

ŽIVOTOPIS

Marko Jazvić rođen je 2. veljače 1966. u Donjoj Dubici, općina Odžak, BiH. Osnovnu školu završio u Donjoj Dubici, a srednju poljoprivrednu školu u Bijeljini, BiH. Završio je preddiplomski studij na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i stekao zvanje stručni prvostupnik (Baccalaureus) trenerske struke.

Vrlo je zapažen u športskim krugovima, odbojci, i nakon aktivnog igračkog razdoblja bio je trener odbojkaških klubova MOK Željezničar Osijek, OK Metalac-OLT, Osijek, AOK Mladost, Zagreb, OK Novi Zagreb, MOK Osijek, Komet Kapošvar, Mađarska, OK Karlovac.

Također je bio trener muške odbojkaške reprezentacije Hrvatske i muške reprezentacije Kwaita.

Od 2007. godine je djelatnik Zagrebačkog Holdinga, podružnica Upravljanje sportskim objektima na mjestu pomoćnika direktora za sport, a od 2009. zamjenik direktora Arene Zagreb

Oženjen je i otac dva sina